

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-56>

УДК 657

Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-8830-1398>

e-mail: viktor_lopatovskiy@khmnu.edu.ua

Людмила БОГАТЧИК

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-0659-057X>

e-mail: bohatchykla@khmnu.edu.ua

Оксана НІМЧУК

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-2901-3249>

e-mail: nemchuk@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено відмінні переваги організації взаємовідносин з контрагентами на давальницьких умовах. Розглянуто підходи вітчизняних науковців до тлумачення понять «давальницька сировина», «операції з давальницькою сировиною»; сформовано критерії визнання таких операцій. Узагальнено мотиви участі в давальницьких схемах як для підприємства – власника сировини, так і для суб'єкта господарювання, яке здійснює її переробку. Розглянуто найбільш поширені форми розрахунків за виконані роботи з переробки давальницької сировини. Доведено, що організацію відносин за давальницькими схемами варто розглядати лише у взаємозв'язку з іншими, перш за все, ресурсними стратегіями розвитку суб'єкта господарювання.

Ключові слова: давальницька сировина, операції з давальницької сировини, мотиви здійснення давальницьких операцій, організація обліку операцій з давальницькою сировиною.

Victor LOPATOVSKIY, Liudmyla BOHATCHYK, Oksana NIMCHUK

Khmelnytsky National University

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF THE ACCOUNTING OF OPERATIONS WITH SUPPLIED RAW MATERIALS IN THE RESOURCE POTENTIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE ENTERPRISE

The distinct advantages of the organization of relations with counterparties on the terms of the contract have been identified. The approaches of domestic scientists to the interpretation of the concepts "customer-owned raw materials", "operations with customer-owned raw materials" are considered; criteria for recognition of such operations have been formed. Motives for participation in donor schemes are summarized both for the enterprise that owns the raw material and for the business entity that processes it. The most common forms of payments for the completed works on the processing of raw materials are considered. It has been proven that the organization of relations according to giving schemes should be considered only in connection with other, first of all, resource development strategies of the economic entity.

It was concluded that the difficulty of carrying out operations with raw materials given at the enterprise lies, first of all, in the need to correctly reflect in the accounting the procedure for recognizing the right of ownership of the transferred raw materials and the products made from them. Solving these issues requires the business entity to properly organize the analytical accounting system and more flexible control over compliance with contract requirements. It has been established that the distinct advantages possessed by operations for processing raw materials on pre-contractual terms are able to turn this type of relationship into a flexible management tool at all stages of the production and sales cycle - from the selection of conditions and methods of receiving raw materials, to the substantiation of the most convenient forms of mutual settlements. The diversity of the implementation of davalnytny schemes makes it possible to use them in various spheres of the economy, and the presence of an appropriate system of regulatory support allows to transfer the activity of using davalnytny raw materials from the national to the international level.

Key words: customer-owned raw materials, operations with customer-owned raw materials, motives for conducting operations, organization of accounting for operations with raw materials.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

В сучасних умовах господарювання більшість промислових підприємств не мають змоги самостійно створити належні умови для ефективного виробництва необхідної кількості товарів і послуг. Це пов'язано, перш за все, з тим, що при наявних значних виробничих потужностях у суб'єктів господарювання може бути відсутня достатня величина оборотних коштів, потрібна для придбання сировини. З іншої сторони, володіння матеріальними ресурсами не завжди супроводжується можливістю їх ефективної переробки. На нашу думку, використання давальницьких схем організації взаємовідносин з постачальниками дозволяє успішно подолати розглянуті бар'єри, та створює нові умови для розвитку підприємницьких здібностей.

Без сумніву, організація діяльності на давальницьких умовах не лише позитивно вирішує проблему нестачі коштів та пошуку нових ринків збуту сировини (у тому числі й за кордоном), але й за рахунок ефекту масштабу сприяє зниженню витрат на виробництво продукції, забезпечує розширення економічних зв'язків, а також дозволяє перетворити низько ліквідну сировину в більш ліквідну готову продукцію. Відмінність проведення операцій з давальницькою сировиною полягає в тому, що суб'єкт господарювання, реалізуючи процес передачі матеріалів на переробку, зберігає за собою виключне право власності як на сировину, так і на отриману після переробки готову продукцію, що потребує належної системи документообігу і в постачальника, і у виробника. З правової точки зору операції із запасами, які суб'єкт господарювання передає згідно договору іншій стороні з метою переробки, обробки чи іншого виду доопрацювання, за своїм змістом відносяться до підрядних робіт і, відповідно, підпадають під регулювання Цивільного кодексу України.

Незважаючи на складність організації проведення операцій з давальницькою сировиною, що обумовлене необхідністю додаткових важелів перевірки на етапі передачі продукції, особливостей відображення її на позабалансових рахунках в обліку (у виробника), контролю порядку формування собівартості виготовленої продукції та повернення її власнику, як показує практика, даний вид взаємовідносин з постачальниками набуває все більшої популярності серед вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Окремі питання організації обліку операцій з давальницькою сировиною були порушені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, для цілей дослідження проаналізовано роботи [1-14]. Їх вивчення засвідчило широкий спектр розглянутих питань, які охоплюють як облікові, так і правові та організаційні основи у сфері формування взаємовідносин за давальницькими схемами. Наприклад, Бутинець Ф. [1], Дяків Р. [2] та Осницька Н. [3] зосередили свою увагу на вивченні сутності поняття «давальницька сировина» та визначенні відмінних ознак економічної категорії, що на думку науковців, дозволить уникнути в подальшому т.зв. підміни понять, тобто перенесення ознак одного терміну на інший і, відповідно, хибного тлумачення інших споріднених термінів. Інші дослідники, серед яких відмітимо Білинську Н. [5], Богомазову К. [6], Іваненка В. [7], Єдинак Т. [8] та Кіляр О. [9], відійшли від морфологічного аналізу сутності давальницької сировини, та зосередили увагу на вивченні змісту категорії «операції з давальницькою сировиною», мотивуючи свій підхід необхідністю зосередження уваги саме на обліковій складовій процесу переробки продукції на давальницьких умовах, що дозволить встановити чіткі межі відповідальності кожної зі сторін при виконанні умов контракту.

Ряд науковців, до яких варто віднести Коць І. [10] та Гордополова В. [11] вважають, що в основі прийняття управлінських рішень лежать мотиви, які спонукають менеджерів до активних дій у тій чи іншій сфері. Виходячи з обумовленого, дослідники зосереджують увагу на вивченні мотивів участі кожної з сторін в давальницьких схемах, і відповідно, на оцінці вигод від здійснення таких операцій.

Загалом спостерігаємо відмінність проведених досліджень у сфері вивчення операцій з давальницькою сировиною, що пов'язано не лише з оцінкою підходів до тлумачення понять «давальницька сировина», «операції з давальницькою сировиною» та ін., аналізом складових організації обліку давальницьких операцій, але й аналізом організаційних основ у сфері формування взаємовідносин за давальницькими схемами. Водночас, як показує практика, питання переробки сировини на давальницьких засадах потребують використання сучасних підходів до організації управління виробництвом і, відповідно, внесення коректив в стратегію управління суб'єктом господарювання в цілому. Виходячи з обумовленого, незважаючи на глибину проведених наукових пошуків, на нашу думку, більш детального вивчення потребують питання організації обліку операцій з давальницькою сировиною як складової системи управління ресурсним потенціалом підприємства.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз особливостей організації обліку операцій з давальницькою сировиною в системі управління ресурсним потенціалом підприємства.

Виклад основного матеріалу

Активне запровадження давальницьких схем у практиці промислових підприємств зумовили підвищений інтерес серед вітчизняних науковців щодо вивчення додаткових можливостей їх використання. Аналіз робіт з проблематики дослідження показує, що найчастіше дискусії вчених виникають за рахунок відмінностей у тлумаченні терміну «давальницька сировина». Наприклад, Бутинець Ф.Ф. до давальницької відносить «сировину, яку передають на переробку, у тому числі й в іншу країну, задля виготовлення готової продукції. При цьому витрати на переробку оплачує замовник» [1]. Подібної думки у своєму визначенні дотримується і Дяків Р., відмічаючи, що давальницькою є «сировина особи (фізичної, юридичної), власник якої є одночасно і замовником на виготовлення товару з цієї сировини іншою особою – товаровиробником, і також власником готового товару (продукту)» [2]. Натомість Осницька Н.А. у своєму визначенні пропонує більш деталізований склад давальницької сировини та відмічає виняткову власність замовника на продукт

переробки: «давальницькою є сировина, матеріали, комплектуючі вироби, напівфабрикати, енергоносії, передані для переробки товари, які є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) та передаються ним на договірній основі іншому суб'єкту господарювання (виробнику, переробнику) з метою виробництва готової продукції за встановлену оплату згідно договору з її подальшим поверненням замовнику» [3].

Для цілей бухгалтерського обліку використовують визначення, наведене у пп. 14.1.41 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України, відповідно до якого «давальницька сировина – це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частин їх власникові або за його дорученням іншій особі» [4].

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що на відміну від інших видів матеріальних ресурсів, відмінними ознаками давальницької сировини є, по-перше, належність замовникові виключного права власності як на сировину, передану для переробки, так і на готову продукцію, що з неї виготовлена; по-друге, виробником за визначену плату надаються виключно послуги з переробки. Обумовлене актуалізує необхідність дослідження сутності операцій з давальницькою сировиною. Як показано у таблиці 1, трактування економічного змісту поняття «операції з давальницькою сировиною» також перебувало у колі досліджень вітчизняних науковців.

Таблиця 1

Підходи науковців щодо трактування економічного змісту поняття «операції з давальницькою сировиною»

Автор	Визначення, джерело
Білинська Н. Є.	«Суть операцій з перероблення давальницької сировини полягає у тому, що власник сировини – замовник – має намір виготовити продукцію зі своєї сировини» [5]
Богомазова К. К.	«Операції по переробці давальницької сировини включають переробку, обробку й технологічну доробку деяких видів сировини» [6]
Іваненко В. О.	«Сутність операцій з давальницькою сировиною полягає в тому, що одне підприємство закуповує сировину і передає її іншому підприємству для виготовлення за винагороду певного виду продукції шляхом переробки (обробки, збагачення чи використання) переданої сировини (незалежно від кількості замовників та виконавців, а також кількості операцій з переробки цієї сировини)» [7]
Єдинак Т. С.	«Операції з давальницькою сировиною – це специфічний вид зустрічної торгівлі, що передбачає кооперування дій замовника переробки та виконавця, причиною чого є міжнародний поділ праці та розвиток міжнародної конкуренції» [8]
Кіляр О. Р.	«Сутність операцій з давальницькою сировиною полягає в тому, що давальницька сировина на всіх етапах переробки та продукти її переробки є власністю замовника; виконавець лише здійснює переробку даної сировини за відповідну плату; в операціях з давальницькою сировиною можливе використання різних форм розрахунків між замовником та виконавцем; під час здійснення операцій давальницька сировина повністю споживається; використовується давальницька сировина лише у виробничому процесі» [9]
Осницька Н. А.	«Операція з давальницькою сировиною – це операція з попередньої поставки сировини для її наступного перероблення (оброблення, комплектування, збагачення чи використання) на готову продукцію за відповідну плату, незалежно від кількості виконавців, а також етапів (операцій з перероблення цієї сировини) за умови, якщо вартість давальницької сировини на кожному етапі переробки становить не менш як 20 відсотків загальної вартості готової продукції» [3]

Аналіз наведених у таблиці 1 визначень дозволяє зробити висновок, що всі вони, по-перше, враховують правову основу здійснення давальницьких операцій, по-друге, ґрунтовно розкривають зміст та функціональну сутність давальницької сировини; і відрізняються лише ступенем деталізації кожної із складових. Проте для цілей бухгалтерського обліку оперуватимемо визначенням, яке наведене у пп. 14.1.134 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України: «операція з давальницькою сировиною – операція з переробки (обробки, збагачення чи використання) давальницької сировини (незалежно від кількості замовників і виконавців, а також етапів (операцій)) з метою одержання готової продукції за відповідну плату. До операцій з давальницькою сировиною належать операції, в яких сировина замовника на конкретному етапі її переробки становить не менш як 20 відсотків загальної вартості готової продукції» [4].

Наявність правового підґрунтя здійснення операцій з давальницькою сировиною дозволяє обліковцю встановити чіткі критерії визнання таких операцій (рис. 1, побудовано за [4]).

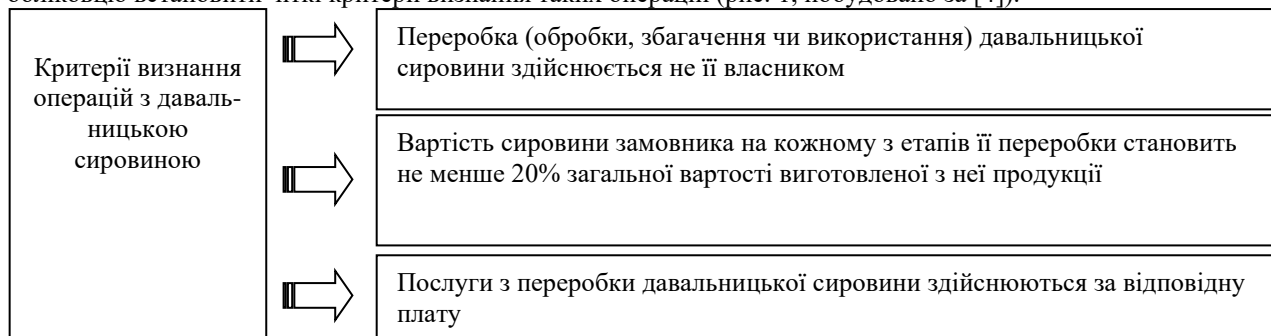

Рис. 1. Критерії визнання операцій з давальницькою сировиною відповідно до Податкового кодексу України

Головними учасниками операцій з давальницькою сировиною є:

- замовник – ним виступає суб'єкт підприємницької діяльності, який передає сировину на давальницьких умовах для виготовлення з неї продукції;
- виконавець – це суб'єкт господарювання, функції якого полягають в переробці давальницької сировини.

Варто пам'ятати, що саме замовнику належить право власності на давальницьку сировину на кожному з етапів її обробки, а також і на виготовлену з неї продукцію. При цьому замовником може бути суб'єкт підприємницької діяльності незалежно від його організаційно-правової форми власності, головне, щоб він був здатен забезпечити безперервність поставок сировини виконавцю. Прибуток замовника за давальницькими операціями формується за рахунок різниці, з однієї сторони, вартості переданої згідно договору готової продукції та, з іншої, вартості сировини і послуг з переробки.

Розглядаючи організаційні основи у сфері формування взаємовідносин за давальницькими схемами, варто звернути увагу на вивченні мотивів здійснення таких операцій. У працях вітчизняних науковців спостерігаємо відмінні підходи щодо їх групування та аналізу. Наприклад, у роботі Коць І. І. [10] запропоновано всі мотиви здійснення давальницьких операцій структурувати в розрізі наступних груп: виробничі, сировинно-матеріальні, майнові, фінансові, соціально-кадрові, маркетингові, логістично-територіальні, зовнішньоекономічні. Гордополов В. Ю. [11], провівши критичний аналіз праць науковців з цієї проблематики, дійшов висновку, що переважна більшість дослідників до мотивів участі в давальницьких схемах відносять:

- для підприємства, який здійснює переробку сировини, – прагнення завантаження вільних виробничих потужностей, нестача власних сировинних ресурсів, недоступність кредитних ресурсів, забезпечення достатнього рівня платоспроможності, спроба недопущення припинення виробництва, прагнення збереження кваліфікованого персоналу;

- у підприємства – власника сировини переважаючими мотивами є бажання зменшення собівартості продукції за рахунок ефекту масштабу виробництва у підприємства, що проводить переробку, відсутність спеціалізованих технологій обробки, недостатність власних виробничих потужностей при наявності постійно зростаючого попиту на продукцію.

На рис. 2 наведено узагальнені результати групування мотивів здійснення операцій з давальницькою сировиною в розрізі головних учасників взаємодії.

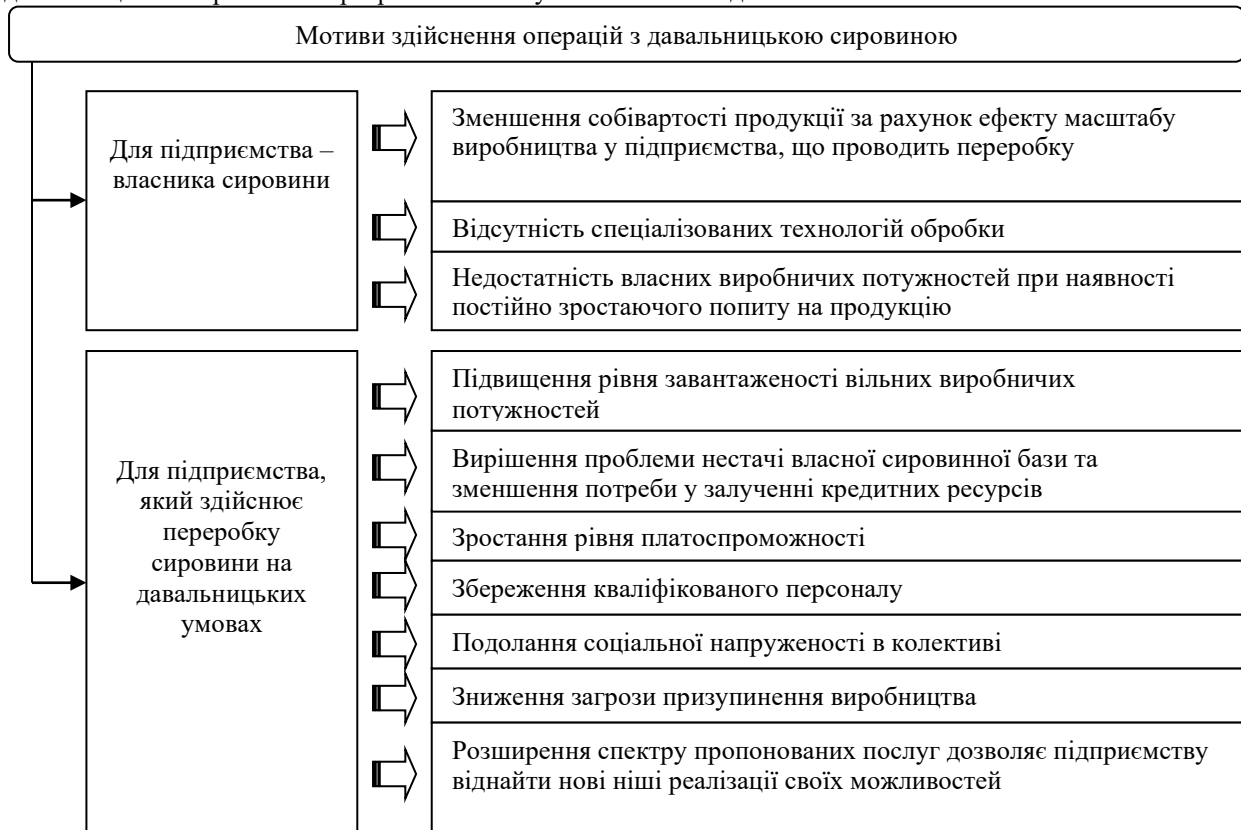

Рис. 2. Мотиви здійснення операцій з давальницькою сировиною

При здійсненні господарських операцій за давальницькими схемами регулювання системи взаємовідносин між замовником та виконавцем проводиться шляхом укладення договорів на переробку (обробку, збагачення чи використання) давальницької сировини. Відмітимо, що за своєю сутністю операції

із запасами, які один суб'єкт підприємницької діяльності передає іншому для обробки чи доопрацювання, відносять до підрядних робіт, та регламентуються главою 61 Цивільного кодексу України [12].

Важливим аспектом організації обліку операцій за давальницькими схемами є визначення форм розрахунків за надані послуги з переробки давальницької сировини. Наприклад, Урусова З. П., Патенко І. В. у своїй роботі [13] відмічають, що розрахунки із виконавцем за переробку давальницької сировини можуть бути здійснені одним із нижче перерахованих способів:

- виключно грошовими коштами (зазвичай використовується, коли у замовника існує значний попит на продукцію, що обумовлене як правило ненасиченими існуючими або появою нових ринків збуту);
- частиною давальницької сировини (за цієї умови у договорі чітко зазначається відсоток сировини, який переробник отримує у якості плати за надані послуги);
- частиною готової продукції (в цьому випадку договір також повинен обов'язково регламентувати спосіб розрахунку отриманої з давальницької сировини продукції та можливі коригування оплати у випадку недосягнення встановлених показників);
- комбіновано (поєднання двох чи всіх трьох перерахованих показників).

Загалом на підприємствах при проведенні розрахункових операцій з давальницької сировини можливе застосування різних форм та систем оплати, які Фостолович В.А., Ковальчук І.В., Гловюк А.С. у роботі [14] було згруповано та представлено схематично на рис. 3.

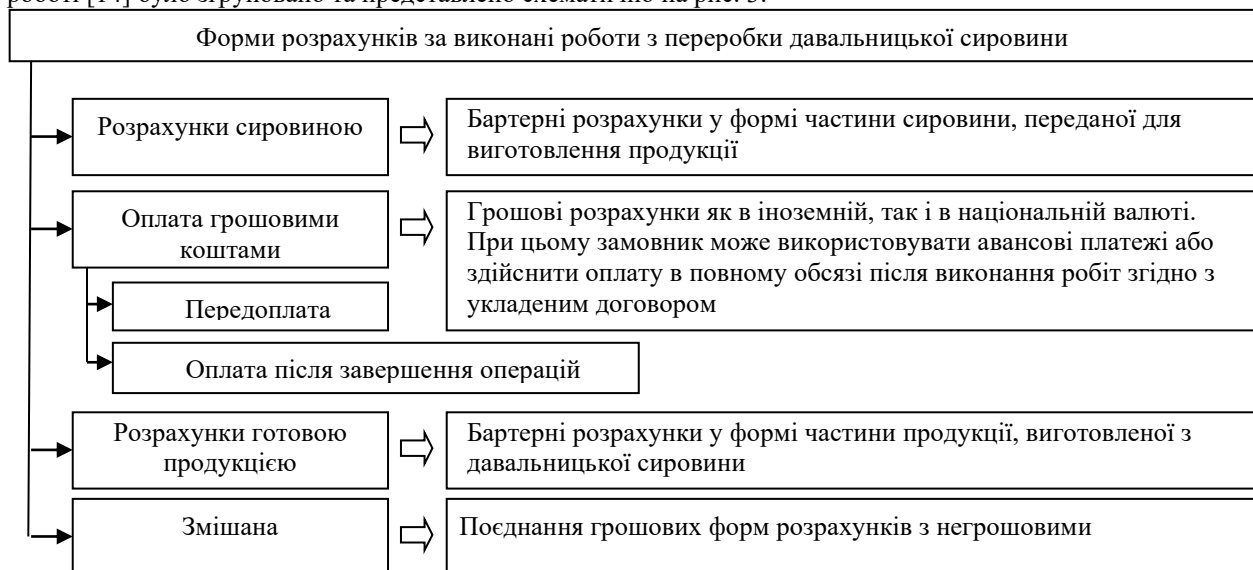

Рис. 3. Форми розрахунків за виконані роботи з переробки давальницької сировини

Варто звернути увагу, що за умови, якщо договором на переробку давальницької сировини передбачена інша, ніж грошова, форма розрахунків, то перед суб'єктами господарювання постає питання щодо обґрунтування методів оцінки переданої сировини та / чи матеріалів у якості плати на надані послуги. Вважаємо, ці питання обов'язково повинні бути обґрунтовані у договорі. Загалом, як показують дослідження, до факторів, які впливають на вибір форми розрахунків замовника з виконавцем, можна віднести:

- наявність власних оборотних засобів на переробному підприємстві. Без сумніву, підприємства, які надають послуги з переробки сировини на давальницьких умовах, при виникненні певних обставин не мають достатньої кількості оборотних засобів для закупівлі власної сировини, та розуміють, що використання позик на її придбання в кінцевому випадку призводить до подорожчання готової продукції. Давальницька сировина передається для переробки без передачі права власності, що дає змогу суб'єкту господарювання продовжувати працювати в існуючих умовах та отримувати додаткове джерело прибутку саме від надання послуг з переробки сировини. У випадку, якщо розглянутий фактор є пріоритетним при виборі форми розрахунків на підприємстві, рекомендуємо суб'єкту господарювання обрати виключно грошову форму розрахунків;

- наявність недовантажених виробничих потужностей. Зазвичай така ситуація виникає, коли підприємство не може на даному етапі у повній мірі забезпечити збут своєї продукції, проте не хоче зменшувати наявні виробничі фонди. За цих умов суб'єкту господарювання також рекомендуємо використовувати лише грошові форми розрахунків при підписанні договорів на переробку давальницької сировини. Проте можлива й інша ситуація, коли у підприємства виникає брак матеріальних ресурсів, що обумовлено, наприклад, встановленими обмеженнями на її виробництво, ввезення з-за кордону тощо. В цьому випадку суб'єкт господарювання може обрати варіант змішаної форми оплати, тобто коли розрахунок за надані послуги з переробки частково буде здійснений сировиною чи готовою продукцією;

– відсутність якісної сировини для переробки. За цієї умови сировина, яка є в наявності для закупівлі, може не завжди задовольняти вимоги та стандарти, або не відповідати технології переробки досліджуваного підприємства. Застосування давальницьких схем у цьому випадку дозволяє суб'єктам господарювання авантажити переробні потужності сировиною належної якості, а у випадку застосування змішаної форми оплати (коли грошові кошти комбінуються з частиною готової продукції) – ще й не втратити існуючі ринки збуту;

– забезпечення валютних надходжень та можливість виходу для підприємств на міжнародний ринок. Дійсно, деякі з переробних підприємств використовують давальницькі схеми як спосіб налагодження міжнародної співпраці. В цьому випадку суб'єктам господарювання легше набути досвіду роботи за міжнародними стандартами при роботі з іноземним постачальником давальницької сировини, а після закінчення дії договору в них є змога продовжити працювати за цими стандартами. За цих умов підприємствам рекомендуємо обрати змішану форму розрахунків з іноземним постачальником.

Крім того, необхідно наголосити, що обрана форма взаєморозрахунків з постачальником давальницької сировини створює ряд обмежень для суб'єктів господарювання, які перебувають на спрощеній системі оподаткування. Так, відповідно до п. 291.6 Податкового кодексу України [4], платники єдиного податку 1-3 груп здійснюють розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) лише у грошовій формі, тобто з такими постачальниками давальницької сировини неможливий розрахунок сировиною чи готовою продукцією, а також застосування змішаної форми розрахунків.

В цілому, вважаємо, для більш активного впровадження операцій із давальницькою сировиною в практику господарювання вітчизняних підприємств потрібно змінити підхід до діючої системи управління, впровадивши її інтегровану модель. Важливим елементом нової системи управління повинна стати проактивна модель внутрішнього аудиту, яка є джерелом отримання оперативної достовірної інформації про фактичний стан підприємства. Інформація, яка отримується за результатами здійснення внутрішнього аудиту операцій з давальницькою сировиною, стане основою для прийняття відповідних управлінських рішень, що спрямовані на більш швидку адаптацію виробничих потужностей до вимог ринку. Вважаємо, реалізація цих заходів сприятиме підвищенню якості інформації, а також дозволить покращити ефективність господарської діяльності суб'єкта господарювання в цілому.

Загальний механізм реалізації сучасної системи управління операціями із давальницькою сировиною схематично представлено на рисунку 4 [14].

Рис. 4. Механізм реалізації сучасної системи управління операціями із давальницькою сировиною

Як бачимо, застосування науково обгрунтованого підходу до управління операціями з давальницькою сировиною на переробному підприємстві дозволить забезпечити позитивний економічний результат кожній із сторін договору та соціально-економічній системі в цілому: замовник – отримує дешевшу робочу силу, забезпечує економію на створенні виробничих потужностей, як наслідок, формує порівняно нижчу собівартість готового продукту; виробник має змогу покращити рівень завантаженості вільних виробничих потужностей, зберегти робочі місця, вирішити проблему нестачі фінансових ресурсів

при закупівлі сировини; в соціально-економічній системі спостерігаємо збільшення податкових надходжень, зниження рівня безробіття.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Загалом, проведені дослідження показали, що складність здійснення операцій з давальницькою сировиною на підприємстві полягає, перш за все, в необхідності правильного відображення в обліку порядку визнання права власності на передану сировину та виготовлену з неї продукцію. Вирішення цих питань потребує від суб'єкта господарювання належної організації системи аналітичного обліку та більш гнучкого контролю за дотриманням вимог договорів. Цього досягнути можна лише шляхом постійного моніторингу нормативно-правових документів, які регламентують порядок організації та ведення обліку давальницьких операцій.

Попри простоту реалізації давальницьких схем власне економічний процес виробничих відносин є складним, він базується на застосуванні принципів ринкової економіки, перебуває під дією як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Саме тому організацію відносин за давальницькими схемами варто розглядати лише у взаємозв'язку з іншими, перш за все, ресурсними стратегіями розвитку суб'єкта господарювання. Відмінні переваги, якими володіють операції з переробки сировини на давальницьких умовах, здатні перетворити цей вид взаємовідносин на гнучкий інструмент управління на всіх етапах виробничо-збутового циклу – від вибору умов та способів надходження сировини, до обґрунтування найбільш зручних форм взаєморозрахунків. Різноманітність впровадження давальницьких схем роблять можливим їх застосування у різних сферах економіки, а наявність належної системи нормативного забезпечення – дозволяє перенести діяльність з використання давальницької сировини з національного на міжнародний рівень.

Література

1. Бухгалтерський словник / Ф. Ф. Бутинець, Н. Г. Виговська, С. В. Івахненко та ін. ; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир, 2001. – 224 с.
2. Граковський Ю. Операції з давальницькою сировиною [Електронний ресурс] // Вісник. Офіційно про податки. – 2017. – № 30 (934). – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005443-operatsiyi-z-davalnitskoju-sirovinoju-1> (дата звернення: 18.11.2021).
3. Осницька Н. А. Підходи до трактування ключових понять щодо операцій із давальницькою сировиною в економічній літературі // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2011. – № 2(56). – С. 155–159.
4. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс] : кодекс (№ 2755-VI) : [прийнято Верховною Радою України 02.12.2010] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2021).
5. Білінська Н. Є. Позабалансовий облік операцій з давальницькою сировиною у виробника // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – С. 151-158.
6. Богомазова К. К. Сутність операцій з давальницькою сировиною та їх значення [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2013. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2182> (дата звернення: 25.11.2021).
7. Іваненко В. О. Особливості бухгалтерського обліку робіт з переробки давальницької сировини // *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси.* – 2012. – Вип. 9(1). – С. 437–446.
8. Єдинак Т. С. Державне регулювання та контроль операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічній діяльності : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / Т. С. Єдинак. Гуманітарний університет «Запорізький інститут державного та муніципального управління». – Запоріжжя, 2007. – 23 с/
9. Кіляр О. Р. Облік і аналіз операцій з давальницькою сировиною : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз і аудит / О. Р. Кіляр. ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». – Київ, 2008. – 18 с.
10. Коць І. І. Управління толінговими операціями на підприємствах : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / І. І. Коць ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2017. – 269 с.
11. Гордополов В. Ю. Толінгові операції як об'єкт бухгалтерського обліку: економічний зміст та значення в сучасних умовах господарювання // Ефективна економіка. – 2018. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6919> (дата звернення: 16.12.2021).
12. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : кодекс (№ 435-IV) : [прийнято Верховною Радою України 16.03.2001] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2021).

13. Урусова З. П., Патенко І. В. Особливості обліку операцій із давальницькою сировиною на промислових підприємствах // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. – 2018. – Випуск № 19. – С. 1382–1387.
14. Фостолович В. А., Ковальчук І. В., Гловюк А. С. Сучасний підхід до системи управління операцій з давальницькою сировиною у сфері ЗЕД // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 5. – С. 27-34.

References

1. Bukhhalterskyi slovnyk / F. F. Butynets, N. H. Vyhovska, S. V. Ivakhnenkov ta in. ; za red. F. F. Butyntsia. – Zhytomyr, 2001. – 224 s.
2. Hrakovskyi Yu. Operatsii z davalnytskoiu syrovynoiu [Elektronnyi resurs] // Visnyk. Ofitsiino pro podatky. – 2017. – № 30 (934). – Rezhym dostupu: <http://www.visnyk.com.ua/uk/publication/100005443-operatsiyi-z-davalnytskoyu-sirovynoiu-1> (data zvernennia: 18.11.2021).
3. Osnytska N. A. Pidkhydy do traktuvannia kliuchovykh poniat shchodo operatsii iz davalnytskoiu syrovynoiu v ekonomichnii literaturi // Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2011. – № 2(56). – С. 155–159.
4. Podatkovi Kodeks Ukrainy [Elektronnyi resurs] : kodeks (№ 2755-VI) : [pryiniato Verkhovnoi Radoiu Ukrainy 02.12.2010] / Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://www.rada.gov.ua> (data zvernennia: 19.11.2021).
5. Bilynska N. Ye. Pozabalansovi oblik operatsii z davalnytskoiu syrovynoiu u vyrobnyka // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy : zb. nauk.-tekh. prats. – Lviv : RVV NLTU Ukrainy. – 2011. – Vyp. 21.7. – С. 151-158.
6. Bohomazova K. K. Sutnist operatsii z davalnytskoiu syrovynoiu ta yikh znachennia [Elektronnyi resurs] // Efektyvna ekonomika. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2182> (data zvernennia: 25.11.2021).
7. Ivanenko V. O. Osoblyvosti bukhalterskoho obliku robit z pererobky davalnytskoi syrovyny // Ekonomichni nauky. Ceriia: Oblik i finansy. – 2012. – Vyp. 9(1). – С. 437–446.
8. Iedynak T. S. Derzhavne rehuliuвання та kontrol operatsii z davalnytskoiu syrovynoiu u zovnishnoekonomichnii diialnosti : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upravl.: spets. 25.00.02 – mekhanizmy derzhavnogo upravlinnia / T. S. Yedynak. Humanitarnyi universytet «Zaporizkyi instytut derzhavnogo ta munitsypalnoho upravlinnia». – Zaporizhzhia, 2007. – 23 s/
9. Kiliar O. R. Oblik i analiz operatsii z davalnytskoiu syrovynoiu : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.00.09 – bukhalterskyi oblik, analiz i audyt / O. R. Kiliar. DVNZ «Kyivskyi natsionalnyi ekonomichniy universytet im. Vadyma Hetmana». – Kyiv, 2008. – 18 s.
10. Kots I. I. Upravlinnia tolinhovymi operatsiiami na pidpriemstvakh : dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata ekonomichnykh nauk : 08.00.04 – ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diialnosti) / I. I. Kots ; Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika». – Lviv, 2017. – 269 s.
11. Hordopolov V. Yu. Tolinhovi operatsii yak obiekt bukhalterskoho obliku: ekonomichniy zmist ta znachennia v suchasnykh umovakh hospodariuvannia // Efektyvna ekonomika. – 2018. – № 11. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6919> (data zvernennia: 16.12.2021).
12. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Elektronnyi resurs] : kodeks (№ 435-IV) : [pryiniato Verkhovnoi Radoiu Ukrainy 16.03.2001] / Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://www.rada.gov.ua> (data zvernennia: 20.11.2021).
13. Urusova Z. P., Patenko I. V. Osoblyvosti obliku operatsii iz davalnytskoiu syrovynoiu na promyslovykh pidpriemstvakh // Bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt. – 2018. – Vypusk № 19. – С. 1382–1387.
14. Fostolovych V. A., Kovalchuk I. V., Hloviuk A. S. Suchasnyi pidkhid do systemy upravlinnia operatsii z davalnytskoiu syrovynoiu u sferi ZED // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 5. – С. 27-34.